

DOI: [10.26565/2786-4995-2025-2-18](https://doi.org/10.26565/2786-4995-2025-2-18)

УДК 338.2:336.76:504.03

Щербакова Олена

канд. екон. наук,

докторантка ДННУ «Академія фінансового управління»

бульв. М.Міхновського, 38, м. Київ, Україна, 01014

e-mail: olena.shcherbakova@bank.gov.ua

ORCID ID: [0009-0001-4044-4672](https://orcid.org/0009-0001-4044-4672)

Кліматичне фінансування в Україні

Анотація. Для розбудови дієвої системи протидії сучасним кліматичним катаклізмам необхідні чіткі регламентація й організація кліматичного фінансування для запобігання, протидії, мітигації, адаптації до змін клімату як одного з найбільших викликів як людству загалом, так і життєдіяльності та соціально-економічному розвитку окремих країн. Дієвість зазначених заходів залежатиме від з'ясування проблем, недоліків і невирішених питань у цих сферах в Україні, вдосконалення нормативно-правової бази та існуючих механізмів кліматичного фінансування, активізації пошуку додаткових джерел необхідних коштів та їхнього ефективного використання.

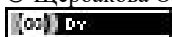
Метою роботи є аналіз інституційного забезпечення та стану кліматичного фінансування в Україні й виявлення проблем, недоліків і невирішених питань у цих сферах. Об'єктом дослідження є вітчизняний ринок кліматичного фінансування. Застосовано системний підхід, монографічний та історичний методи, економіко-статистичні, методи компаративного й експертного аналізу.

У статті охарактеризовано становлення інституційного забезпечення й розвиток кліматичного фінансування в Україні, виявлено існуючі проблеми в цій сфері. Результати дослідження можуть бути використані для формування інституційного забезпечення та розвитку кліматичного фінансування в нашій країні.

Ключові слова: кліматичне фінансування, джерела кліматичного фінансування, спрямованість кліматичного фінансування, інструменти кліматичного фінансування, кліматичні проекти, інституційне забезпечення.

Формули: 0; рис.: 0; табл.: 1; бібл.: 42.

Для цитування: Щербакова О. Кліматичне фінансування в Україні. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку. №2(17)2025. С. 215-228. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2025-2-18>

Вступ (Introduction). Нині важливого значення набуває визначення впливу кліматичного фінансування в Україні з урахуванням усіх його аспектів на забезпечення сталого розвитку, функціонування секторів вітчизняної економіки, істотне зниження викидів парникових газів (ПГ), досягнення енергоефективності, дотримання продовольчої, енергетичної, демографічної та екологічної / кліматичної безпеки на всіх ієрархічних рівнях. Водночас, розвиток і вдосконалення кліматичного фінансування неможливі без його чіткої регламентації, формування адекватного сучасним потребам інституційного забезпечення, основними елементами якого є інститути й інституції; інституційне середовище; інституційні механізми, чинники і заходи. У цьому плані на перший план виходять концептуальне, нормативно-правове, організаційне забезпечення перебігу кліматичного фінансування. Це, звичайно, разом із пошуком й акумулюванням необхідних коштів, розширенням відповідних інституцій, удосконаленням фінансових механізмів уможливорює досягнення мети розвитку кліматичного фінансування для розв'язання нагальних соціально-економічних, екологічних і демографічних проблем, пов'язаних зі зміною клімату.

Літературний огляд (Literature review). Критерії розподілу міжнародного фінансування для адаптації до зміни клімату, чинники його спрямування, умови, виклики у визначенні пріоритетності фінансування, показники рівня кліматичної вразливості й справедливості та передбачувана ефективність використання кліматичних фінансів, аналіз двостороннього фінансування адаптації були предметом уваги таких дослідників, як: М. Штадельман (M. Stadelmann), О. Перссон (A. Persson), І. Ратайчак-Юшко (I. Ratajczak-Juszko), А. Міхаєлова (A. Michaelowa)[34], Д. Доші (D. Doshi), М. Гарсхаген (M. Garschagen)[13], С. Барретт (S. Barrett)[6]. Детальному аналізу структуру потоків кліматичного фінансування з виокремленням двосторонніх та багатосторонніх кліматичних фондів, державних фінансів, експортних кредитів, пов'язаних зі зміною клімату, приватного кліматичного фінансування, мобілізованого з розвинених країн, піддавали Ц. Ці (Qi Ji), Х. Цянь (Qian Haoqi)[22]. До визначення ефективності кліматичного фінансування та його інституційного забезпечення вдавалися: С. С. Барретт (S. Barrett)[5], Дж. Омукуті (J. Omukuti)[28], Р. Прайс (R. Price)[32], Б. Томлінсон (B. Tomlinson)[38], К. Челмінські (K. Chelminski)[9], Т. Чолібуа (T. Cholibois)[10], оцінюючи на основі багатоскалярного аналізу корисність кліматичного фінансування, досягнення кліматичної справедливості, вплив на кліматичне фінансування інтересів стейкхолдерів, принципи відповідальності країн за адаптацію до змін клімату, поточні амбіції щодо встановлення цілей міжнародного кліматичного фінансування порівняно з потребами в ньому, ступінь досягнення цілей, тенденції у розподілі кліматичного фінансування відповідно до зобов'язань Паризької угоди, існуючі бар'єри його подальшого розвитку. М. Карні (M. Carney)[8], розглядаючи взаємозв'язок зміни клімату і фінансової стабільності, наголошував на необхідності врахування фінансовими інституціями кліматичних і пов'язаних з ними чинників у їхній політиці. С. Амеланг (S. Amelang), Б. Верманн (B. Wehrmann), Ю. Веттенгель (J. Wettengel)[3] зазначали, що для вдосконалення кліматичного фінансування необхідні вдосконалення податкової системи, посилення мотивації приватних економічних агентів зменшувати забруднення довкілля й ущерб, завданий клімату. На думку Е. Грін (E. Green)[18], активізація «зеленого» фінансування свідчить про зростання підтримки проектів з відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) й енергоефективності, сталого управління водними ресурсами, скорочення викидів вуглецю. Проблематика регламентації і стану кліматичного фінансування в Україні розглядається в працях таких вітчизняних дослідників, як Г. Бортніков, І. Боярко, А. Дубко, О. Любіч, І. Максимова, В. Осадчий, В. Русан, В. Столяров, Н. Трушкіна, Я. Жаліло, Л. Жураковська. Зокрема, Г. Бортніков, О. Любіч, В. Столяров[7] зазначають, що центральні банки і банки з державною участю спроможні виконувати місію підтримки переходу економіки країн до моделі виробництва з низьким рівнем викидів ПГ і підвищення стійкості до зміни клімату шляхом адаптації до неї. І.

Максимова[24] наголошує на важливості фінансового і цифрового аспектів реалізації проектів адаптації до кліматичних змін, розкриває ключові передумови та складові моделі адаптації світової економіки з огляду на можливості фінансування, підкреслюючи значущість у цьому публічного і приватного секторів, посилення ефективності останнього в кліматичному фінансуванні. Оцінкою ефективності кліматичного фінансування та його інституційного забезпечення займалися Н. Трушкіна і І. Боярко[39]. На їхню думку, зміна сучасної парадигми екологічного мислення призводить до необхідності трансформації фінансових систем у контексті концепцій «зеленої» економіки та збалансованого сталого розвитку. На основі трендового і бібліометричного аналізу за допомогою програмного забезпечення VOSviewer вони визначили тенденції і ключові напрями досліджень у сфері «зеленого» фінансування у контексті концепції сталого розвитку. В. Осадчий[30] розглядав кліматичну програму України як основу цілісної екологічної політики держави в умовах зміни клімату. А. Дубко[14] наголошувала, що транскордонне співробітництво України за євроінтеграції передбачає й імплементацію вектора кліматичної політики за сучасними міжнародними стандартами та тенденціям, спричиненими, насамперед, глобальними ризиками зміни клімату та іншими питаннями екологічної спрямованості. Я. Жаліло, В. Русан, Л. Жураковська[42] аналізують стратегії і програми запобігання зміні клімату та стан їхнього впровадження в українському агросекторі.

Утім, попри значну кількість публікацій на кліматичну тематику, питання методологічних підходів до дослідження інституційного забезпечення кліматичного фінансування розглянуті недостатньо.

Мета, завдання та методи дослідження (Purpose, objectives and research methods).

Метою роботи є аналіз інституційного забезпечення та стану кліматичного фінансування в Україні й виявлення проблем, недоліків і невирішених питань у цих сферах. Завданнями дослідження стали аналіз чинної нормативно-правової бази й організації кліматичного фінансування в Україні. Застосовано системний підхід, монографічний, історичний, економіко-статистичні методи, методи компаративного й експертного аналізу.

Результати (Research results). В Україні сталися позитивні зрушення, пов'язані з прийняттям базового закону з регламентації державної кліматичної політики і сумісних з ним підзаконних актів. Так, за Законом України «Про основні засади державної кліматичної політики» державна допомога суб'єктам господарювання та населенню з досягнення цілей державної кліматичної політики включає[29]: надання фінансової підтримки для мітигації та адаптації до змін клімату у вигляді грантів, субсидій, пільгових кредитів та інших фінансових інструментів; гарантій, цільових кредитів та їхнього пільгового обслуговування; поступове зменшення та скасування державної підтримки секторів економіки з видобування й використання викопного палива; підтримку «зелених» та низьковуглецевих технологій, ВДЕ і механізмів стимулювання / підтримки ініціатив населення у виконанні заходів з мітигації та адаптації до кліматичних змін.

Натомість фіскальні інструменти для досягнення цілей державної кліматичної політики включають: екологічний податок; стимулювання формування інвестиційного попиту на фінансові інструменти для їхнього досягнення. Для фінансування заходів з досягнення цілей державної кліматичної політики застосовуються: кошти державного і місцевих бюджетів, іноземних урядів, міжнародних організацій, донорських установ, міжнародної технічної допомоги, а також кошти у рамках ДПП. Держава підтримує заходи з мітигації та адаптації до змін клімату завдяки: бюджетним асигнуванням; пільговому кредитуванню; відшкодуванню частини вартості таких заходів; наданню держгарантій за кредитами; залученню зовнішнього фінансування; реалізації ДПП; запровадженню страхування воєнних ризиків; трансферу технологій.

Ухвалення вищезазначеного закону важливе для євроінтеграції України, переговорів з ЄС, виконання умов Програми Ukraine Facility та отримання допомоги від країн-партнерів.

Утім, за оцінкою урядовців, кліматична політика, екологія та «зелена» трансформація є найбільшим викликом для України на шляху до членства в ЄС[35].

На наш погляд, зазначеним законом, по-перше, унормовані лише поняття пом'якшення наслідків зміни клімату та/або адаптації до неї, тоді як решта заходів з запобігання та боротьби зі змінами клімату залишилися поза увагою законодавців. По-друге, закон містить посилювальні норми. Так, порядок надання фінансової допомоги суб'єктам господарювання, зацікавленим у виконанні заходів з мітигації та адаптації до зміни клімату, затверджується КМУ. По-третє, закон не містить унормування індикаторів оцінки виконання галузевих програм на відповідність державній кліматичній політиці. По-четверте, законом передбачено, що фінансування досягнення цілей державної кліматичної політики здійснюватиметься через 12 місяців з дня скасування / припинення воєнного стану, що відтермінує виконання Україною її міжнародних зобов'язань в кліматичній сфері. По-п'яте, попри декларацію в законі принципів реалізації державної кліматичної політики, вони не знайшли належного відображення в його нормах. По-шосте, у законі не унормований порядок залучення громадськості до формування й реалізації державної кліматичної політики. По-сьоме, закон не дає чіткого уявлення про програмні документи державної кліматичної політики. По-восьме, унормування необхідності інформування урядом парламенту про хід реалізації та результати виконання Довгострокової стратегії низьковуглецевого розвитку України, Національного плану з енергетики та клімату, Стратегії адаптації до зміни клімату, а також стан виконання цього закону через 2 роки після набрання ним чинності не супроводжується зазначенням порядку реагування ВРУ на таку інформацію.

Крім того, в Україні відсутні закон про систему торгівлі квотами на викиди ПГ і цілісна законодавча база оцінки «зелених» проектів.

Фахівці відзначають, що підзаконним актам, тією чи іншою мірою дотичним до кліматичної проблематики, притаманні такі недоліки: визначення загальних / недостатньо конкретизованих цілей; відсутність індикаторів виконання конкретних пропонуваніх заходів; призначення відразу кількох органів, відповідальних за здійснення окремих заходів, без з'ясування ролі конкретного органу у реалізації певного завдання і координації спільної діяльності; не зазначення обсягів і джерел фінансування реалізації визначених заходів. При цьому урядові інтереси довгий час концентрувалися на одержанні додаткових коштів завдяки торгівлі квотами на викиди ПГ і спрямовувалися на формування кліматоохоронної політики; позаяк існувало міркування, що з розвитком України викиди ПГ мають зростати[12].

Організаційне забезпечення кліматичної політики України включає сукупність державних і недержавних інституцій, установ і організацій, які формують правові, організаційні, економічні та фінансові умови її реалізації. Так, зокрема, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України формує й реалізує державну політику в сфері охорони довкілля, убезпечення від негативного антропогенного впливу на клімат та адаптації до його змін у рамках вимог Рамкової конвенції із захисту клімату (РКЗК) ООН і Киотського протоколу; екологічної й біологічної безпеки; рибного господарства; охорони, використання та відтворення водних ресурсів; лісового господарства.

Утім, вбачається недостатня спроможність державних інституцій в умовах повномасштабної війни РФ проти України синхронно забезпечувати кризовий менеджмент і формування / реалізацію державної кліматичної політики. Попри активне опрацювання проблематики «зеленої» економіки, фінансовий ринок в Україні стикається з низкою проблем, позаяк відсутні цілісна законодавча база оцінки «зелених» проектів і система верифікації й сертифікації «зелених» облігацій та інших фінансових інструментів, спеціалізовані фонди і КБ, не обґрунтовані ефективні напрями впровадження фінансових інструментів підтримки «зеленої» економіки.

Донині вітчизняна практика кліматичного фінансування є недовготривалою, логічно не завершеною, що характеризується як певними здобутками, так і істотними недоліками. У ньому беруть участь як міжнародні інституції, уряди зарубіжних країн, держава, вітчизняні інституційні інвестори, так і суб'єкти господарювання, розробники кліматичних проектів і домогосподарства.

Виконання першої й єдиної дотепер кліматичної програми в 1998-2002 рр. було профінансовано лише на 10% від потреби[30]. У 2010 р. за проектом «Підвищення енергоефективності ЦОД корпорації «ДеНово» за темою «Енергоефективність» від МФК було одержано \$3,5 млн прямих інвестицій (до акціонерного капіталу), а в 2014 р. на «Проект підвищення енергоефективності централізованого теплопостачання» – \$50 млн позики через МБРР. У 2012 р. уряд Фінляндії профінансував видання «Досвід ЄС в адаптації до зміни клімату та застосування його в Україні» (про оцінку вразливості та заходи з адаптації до зміни клімату). У 2013-2014 рр. із 11 країн Східної Європи (СЕ), Кавказу і Центральної Азії (ЦА) (СЕКЦА) найбільше кліматичне фінансування в абсолютному значенні було виділено Узбекистану й Україні. В ряду всіх фінансових зобов'язань стосовно СЕКЦА 6 найбільших проектів були в Узбекистані і Україні (проекти, підтримані Японією, СБ і ЄІБ)[15].

У 2013-2014 рр. кліматичне фінансування Україні становило майже \$860 млн на рік, що істотно перевищувало середній рівень країн СЕКЦА (\$303 млн). За обсягом надходжень Україну випереджав лише Узбекистан (\$1 млрд). Водночас, надходження міжнародного кліматичного фінансування в Україну на 1 особу було на 30% меншим, ніж в середньому по країнах СЕКЦА: близько \$19 на 1 особу на рік в Україні за середніх \$27 СЕКЦА. У ці роки майже 90% кліматичного фінансування спрямовувалося на виробництво енергії / відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) / енергопостачання / забезпечення енергоефективності. Значні обсяги кліматичного фінансування надійшли як із двосторонніх, так і із багатосторонніх джерел: найбільші суми виділені ЄБРР, Групою Світового банку (СБ), ЄІБ і Кліматичним інвестиційним фондом, головним чином у формі непільгових кредитів. Інші партнери – ЄС, Німеччина, Данія, США, Швейцарія, Швеція – надали гранти[15].

За інформацією Carbon Brief, з 2013 до 2016 рр. в Україну надійшло \$278 млн кліматичного фінансування, що поступалося за його одержаним обсягом лише Індії). Переважна частка такого фінансування надійшла від Фонду чистих технологій СБ і призначалася для виробництва електроенергії з огляду на енергомісткість вітчизняного виробництва, а також необхідність підвищення енергоефективності й диверсифікації енергопостачання. У 2016 р. інфраструктура, пов'язана з водними ресурсами, одержала \$1,05 млрд інвестицій, причому більшість проінвестованих проектів декларували зміну клімату як головний / суттєвий компонент. Переважно таке фінансування надійшло від ЄБРР, завдяки двосторонній підтримці Німеччини і Польщі у формі пільгових кредитів, а також як проектні гранти. На проекти зі збереження біорізноманіття, реалізації екологічної політики і забезпечення спроможності протистояти ризикам стихійних лих було спрямовано \$46 млн.[20].

В Україні реалізовувався механізм спільного впровадження (Joint Implementation), за яким країни з Додатку I до РКЗК мали можливість купувати квоти на зниження викидів ПГ у інших країн. Зокрема, за перший етап реалізації Кіотського протоколу було здійснено 276 проектів, спродуковано понад 431 млн. т. CO₂-екв. одиниць зменшення викидів ПГ, одержано €920 млн. інвестиційних ресурсів. У рамках механізму міжнародної торгівлі викидами ПГ у 2009-2012 р. Україна реалізувала квот на викиди ПГ на €470 млн[11].

У 2009-2016 рр. у формі цільового державного інвестування заходів зі зниження обсягів викидів / зростання абсорбції ПГ було використано 5,3 млрд грн (€440 млн)[33].

У 2021 р. в Україні офіційно стартувала ініціатива Міжнародної фінансової корпорації (МФК) у партнерстві з Федеральним міністерством фінансів Австрійської Республіки «Розвиток фінансування кліматично-орієнтованого сільського господарства», мета якого –

впровадження інноваційних сільськогосподарських практик з запобігання й адаптації до кліматичних змін завдяки поліпшенню доступності фінансування у наступні 4 роки[4].

ЄС профінансував проєкт «Посилення спроможності регіональних та місцевих органів влади для впровадження та застосування законодавства ЄС у сферах захисту довкілля, протидії кліматичним змінам та розвитку інфраструктурних проєктів» (2019-2023 рр.) для тривалої підтримки поліпшення здатності вітчизняних органів держави різних рівнів розробляти / впроваджувати реформи за Угодою про асоціацію, включно зі імплементацією до законодавства ЄС з оцінки впливу на довкілля / стратегічної екологічної оцінки, захоронення / переробки відходів та адаптації до кліматичних змін.

У грудні 2023 р. Фонд енергетичної підтримки України одержав гранти від Німеччини, Великої Британії, Швейцарії, Данії та Естонії на €153 млн для стабілізації та декарбонізації вітчизняного енергетичного сектора[36].

Загальний бюджет технічної допомоги уряду Німеччини як на нові проєкти, так ті, які планувалося реалізувати в Україні до війни, але були призупинені, за МКІ становив €44,5 млн. Проєкти, зокрема, спрямовані на допомогу Україні з виконання Паризької угоди та адаптації до кліматичних змін в Чорноморському регіоні, формування системи торгівлі квотами на викиди ПГ, впровадження найкращих технологій та методів управління, формування низьковуглецевої політики, збереження старовікових лісів Карпат[37].

Вітчизняна ж практика кліматичного фінансування виглядає таким чином. Так, кліматичне фінансування певною мірою зумовлюється чинною практикою оподаткування й використання коштів державного і місцевих бюджетів. Надходження екологічного податку до Зведеного і місцевих бюджетів України характеризуються даними табл. 1.

Таблиця 1. Надходження екологічного податку до Зведеного і місцевих бюджетів України

Показники	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
Надходження до Зведеного бюджету України, \$ млн	177	181	236	200	219
Надходження до місцевих бюджетів, млн грн	2977,6	2141,9	2238,2	2090,4	1553
Частка екологічного податку у надходженнях місцевих бюджетів, %	1,5	0,9	0,8	0,7	0,6

Джерело: складено автором за [41, С.79-80; 22, С.25, 27]

Загалом фактичні надходження цього податку до Зведеного бюджету України, які мали хвилеподібний характер, за аналізований період становили менше 1% необхідних коштів, які, за оцінкою, обчислювалися у \$73 млрд. Крім того, належним чином не було розв'язане питання розподілу цього податку як між рівнями бюджетної системи, так і загальним й спеціальним фондами бюджетів, позаяк в аналізованому періоді 45% екологічного податку йшло до загального фонду держбюджету, 55% – до спецфонду місцевих бюджетів. Акцизи також певною мірою мають екологічну спрямованість за оподаткування транспортних засобів, пального та електроенергії за прогресивними ставками[41, С.79-80].

Екологічний податок у 2019 р. становив 0,5% доходів Зведеного бюджету України, 2020-2021 р. – 0,4%. В 2021 р. на охорону довкілля пішло 0,6% зведеного бюджету.

Надходження екологічного податку до місцевих бюджетів України у 2017-2021 рр. характеризувалося змінними тенденціями. Частка екологічного податку у податкових надходженнях місцевих бюджетів ілюструвала стале зменшення, що свідчить, що надходження екологічних податків до місцевих бюджетів є мізерним[22, с.25, 27].

З 2022 р. дані про екологічні реєстри, розпорядником яких є ДПС України, не публікуються. Водночас безпечний рівень надходжень екологічного податку має становити не менше 5% до ВВП, позаяк їхній менший обсяг свідчатиме про неналежний екологічний контроль у країні. В Україні ж це відношення набагато менше. Державні витрати на охорону

довкілля становлять лише 0,2% до ВВП, тоді як в країнах ЄС вони коливаються від 1,6% до 4,7% до ВВП[25].

У видатках Державного бюджету України на 2024 р., за якими можна досить умовно прослідкувати фінансування кліматичних проєктів, передбачено на наукову, науково-технічну діяльність у сфері захисту довкілля і природних ресурсів 33,8 млн грн із загального фонду і 24,3 млн грн із спеціального фонду; підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів у сфері екології, природних ресурсів та водного господарства, підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів – 40,6 грн і 12,4 млн грн, відповідно; збереження природно-заповідного фонду – 925,5 і 25,9 млн грн, відповідно; здійснення природоохоронних заходів, зокрема, з покращення стану довкілля – 60,7 і 14,4 млн грн., відповідно. А на державну підтримку заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів (збільшення абсорбції) ПГ, у т.ч. на утеплення приміщень закладів соціального забезпечення, розвиток міжнародного співробітництва з питань зміни клімату – лише 1 млн грн. із спеціального фонду держбюджету[1]. Ще 759 млн грн було передбачено на фінансування Фонду декарбонізації. Законом України «Про Державний бюджет України на 2025 рік» передбачено на збереження природно-заповідного фонду – 1,05 млрд грн із загального фонду і 51,9 млн грн із спеціального; здійснення природоохоронних заходів, зокрема, з покращення стану довкілля – 80 і 16,5 млн грн., відповідно[2]. Звичайно, таким чином розв'язати існуючі кліматичні проблеми неможливо.

Основними джерелами фінансування українських кліматичних стартапів є: ангельський / венчурний капітал; власний капітал (бутстрепінг) і грантове фінансування. Утім, точно оцінити інвестиції у низьковуглецеві технології українських стартапів складно внаслідок непублічності таких інвестицій та власного внеску компаній та їхніх засновників, який часто фінансово не виражається. Проте, нині більшість компаній, які успішно залучили венчурні інвестиції в секторі енергетичних та кліматичних інновацій, працюють переважно на експортно-орієнтованих ринках. Вітчизняними венчурними фондами, які інвестують в «зелені» стартапи, є Startup Network, SMRK Venture Fund, Angel One Fund та Vesna Capital. Крім того, в Україні за рахунок міжнародних донорів і МФО реалізується низка грантових програм для підприємств у створенні / впровадженні кліматичних / енергетичних інновацій: проєкт ЄБРР «Кліматичні інноваційні ваучери», що фінансується ЄС, проєкт European Innovation Council «Seeds of bravery». За всієї привабливості таких проєктів для вітчизняного малого і середнього бізнесу (МСБ), вони не затребувані великим бізнесом внаслідок лімітів фінансування до €50-100 тис та суттєвих адміністративних витрат[27].

Долучаються до фінансування кліматичних проєктів і громадські організації. Понад 160 вітчизняних стартапів у сфері «зелених» технологій, ВДЕ / енергоефективності одержали кошти від ГО Greencubator, яка на кінець 2024 р. допомогла залучити €2,8 млн грантів для реалізації проєктів. Учасники програм Greencubator у 2023 р. одержали інвестицій на €12,8 млн. Зокрема, у рамках програми The Climate Innovation Voucher Programme, ініційованої ЄБРР з фінансуванням ЄС, бенефіціарами якої стали 54 вітчизняні компанії, уможливило МСП, які намагаються знизити викиди ПГ, підвищити енергоефективність і протидіяти кліматичним змінам, одержати до €50 тис з програмного бюджету у €1,5 млн[17].

Перші вітчизняні корпоративні «зелені» облігації були емітовані у 2019-2021 рр. ДТЕК у 2019 р. розмістила 5-річні облігації на Ірландській фондовій біржі під 8,5% річних на €325 млн на потреби ВДЕ, включно зі спорудженням Тілігульської ВЕС, а в 2021 р. – державна компанія «Укренерго» – 5-річні «зелені» облігації на Лондонській фондовій біржі під 6,875% річних на \$825 млн. Україна не вдавалася до емісій «зелених» державних облігацій, що зумовлювалося широкомасштабним воєнним вторгненням РФ та здійснюваною державою емісією ОВДП й ОЗДП. Місцеві владні органи також не здійснювали емісії «зелених» облігацій. Водночас, потенціал фінансового забезпечення екологічних / кліматичних проєктів з використанням цього фондового інструменту існує, попри наявні

політичні і фінансові проблеми обслуговування «зелених» облігацій вищезазначених корпорацій[41, с.81].

У 2024 р. стартував проект Carbon Credit Ukraine, заснований кліматичною компанією HeavyFinance (Литва), Європейським інвестиційним фондом (EIF), українськими компаніями «АГСОЛКО Україна» і ВС Груп та Інститутом геополітики та стратегічного управління (IGSM), який уможлиблює одержання українськими фермерами сертифікованих вуглецевих кредитів (карбонових сертифікатів) за 3 роки, а відтак і кредитних коштів.

Загалом інструментами кліматичного фінансування / рефінансування в Україні є фінансування з державного і місцевих бюджетів та приватні інвестиції (включно з фінансуванням політики з заохочення імплементації екологічних / кліматичних мітигаційних та адаптаційних проєктів та ініціатив, інвестуванням в екологічні товари); надходження від урядів іноземних держав і міжнародних організацій, донорських установ, венчурних і благодійних фондів, міжнародної технічної допомоги; фінансування на засадах ДПП чи енергосервісу; гранти; позики; цільові кредити для виконання заходів з мітигації та адаптації на пільгових умовах, обслуговування таких кредитів за пільговими тарифами; «зелені» іпотечні кредити; револьверні кредити; здешевлення кредитів на забезпечення виконання цих заходів (відшкодування відсотків за кредитами та/або частини суми кредиту); відшкодування частини вартості заходів з мітигації та адаптації до кліматичних змін; «зелені» облігації / акції; похідні фінансові інструменти (ф'ючерси, опціони); кліматичні інноваційні ваучери, вуглецеві / карбонові сертифікати; державна допомога, адресні монетизовані субсидії для часткової компенсації вартості енергетичних послуг, бонуси, компенсації; податки (екологічний, на викиди CO₂) і збори (зменшення / звільнення від податків у сфері ВДЕ (звільнення від ввізного ПДВ і мита при імпорті обладнання; 75%-ве зниження земельного податку на землі, що зайняті потужностями з ВДЕ, звільнення підприємств від податку на прибуток, отриманий за рахунок продажу поновлюваної енергії; звільнення від оподаткування митом сільськогосподарського обладнання, що працює на біопаливі; податкові пільги для електротранспорту); «контракти на різницю»; «зелені» державні закупівлі; міжнародний вуглецевий ринок / торгівля квотами на викиди ПГ; кошти Державного фонду декарбонізації та енергоефективності; енергосервісні контракти; «зелені» / стимулюючі тарифи на електроенергію / теплову енергію з ВДЕ і гарантія на викуп усієї генерації / проведення аукціонів; «зелені» сертифікати; пільгові умови ввезення в Україну електромобілів; підвищення цін на енергоносії / приведення їх до ринкового рівня; амортизаційні відрахування; «зелені» індекси, що розробляються КБ і враховують майбутні можливості і загрози в кліматичній сфері; плата за екологічні послуги; страхування кліматичних і воєнних ризиків / «зелене» страхування / вуглецеве страхування; відмова від субсидіювання видобутку й використання викопного палива.

Проблемами організації кліматичного фінансування в Україні, на наш погляд, є:

- неперіоритетність в Україні проблеми зміни клімату; ізолюваність кліматичної політики, її фрагментованість і контрверсійність, спрямованість на пріоритет економічних інтересів над екологічними ініціативами; відсутність цілісного підходу до розв'язання кліматичних проблем, інституційного забезпечення кліматичного фінансування і цілеспрямованої фінансової політики в кліматичній сфері; недостатнє залучення політиків на місцевому рівні до вирішення наявних загроз, а також координування послідовного національного підходу до заходів, спрямованих на протидію зміні клімату;
- неунормованість належним чином всіх аспектів формування й реалізації державної кліматичної політики, організації кліматичного фінансування в Україні; відсутність міжсекторальної й міжвідомчої координації з питань кліматичної політики / кліматичного фінансування; неналежна координація діяльності інституцій кліматичного фінансування; відсутність широко поширених в світовій практиці

- інституцій (спеціалізованих кліматичних фондів, банків розвитку, бірж) й повного спектру інструментів кліматичного фінансування;
- відсутність Кліматичної програми України; фінансування програм з визначення впливу змін клімату на здоров'я та кліматоохоронної діяльності у лісовому господарстві внаслідок недосконалості відповідної нормативної бази, що не врегульовує питання поглинання лісами ПГ і депонування вуглецю у деревині; відсутність обліку викидів ПГ за міжнародними стандартами та оприлюднення кліматичних даних для широкого загалу; неврахування зв'язку між фінансовою та ESG-ефективністю; акцент на короткострокову дохідність інвесторів;
 - неврахування у держбюджеті кліматичних ризиків; недиференційованість ставок екологічного податку, відсутність залежності розподілу витрат на здійснення охорони довкілля від розміру акумульованого екологічного податку певного регіону та рівня життя[26]; відсутність зв'язку при бюджетному плануванні / плануванні видатків на охорону довкілля екологічного податку із природоохоронною діяльністю; відсутність урядового плану переходу до сталих фінансів; неповна відповідність визначених податковим та бюджетним законодавствами фіскальних інструментів «зелених» фінансів в Україні тотальності екологічного оподаткування та рівності всіх платників, достатності акумульованих коштів для реалізації «зелених» проєктів, сталості, ритмічності та комфортності платежів, цільового спрямування[41, с.80];
 - недофінансування й надходження коштів лише наприкінці року, нецільове використання й непрозорість розподілу кліматичних фінансів; скорочення фінансування екологічної модернізації підприємств внаслідок спрямування податків до загального фонду держбюджету;
 - обмеженість доступу до міжнародного кліматичного фінансування (зокрема, Зеленого кліматичного фонду (ЗКФ)); відсутність до 2020 р. інформації у міжнародних кліматичних фондів (крім Глобального екологічного фонду (ГЕФ)) про вітчизняні уповноважені органи; розрахунок на залучення додаткового кліматичного фінансування у вигляді грантів від урядів розвинених країн й інших донорів, пільгового кредитування від МФО, інших фінансових інструментів для створення кліматичного фонду;
 - нестача інструментів для істотного прогресу у сфері енергоефективності; відсутність коштів і механізмів фінансування модернізації ТЕС і ТЕЦ, невизначеність відповідних джерел фінансування; недофінансування програми «тепліх» кредитів; неопрацьованість механізму фінансування заходів з реалізації Національного плану скорочення викидів від великих спалювальних установок; відсутність повноцінного моніторингу емісій ПГ (багато вітчизняних продуцентів точно не знають, скільки викидів ПГ вони здійснюють) та ефективності природоохоронних заходів загалом; обмежені можливості залучення фінансування та його висока вартість, відсутність сталого державного співфінансування енергоефективних заходів; викривлення тарифної політики[27];
 - прогалини у знаннях і дослідженнях, що потребують уваги для вжиття ефективних і своєчасних національних та субнаціональних заходів, спрямованих на подолання поточних і нових кліматичних ризиків; кадрова криза в сфері охорони довкілля, відсутність потрібної кількості фахівців в органах державної влади, невідповідність навчальних програм ЗВО потребам «зеленого» відновлення України.

Негативними економічними наслідками недофінансування заходів з протидії кліматичним змінам в Україні, зумовленими в тому числі і недоліками інституційного забезпечення кліматичного фінансування, є:

- непередбачуваність кліматичних змін, збільшення аномальних явищ;

- знищення житла внаслідок кліматичних змін через підтоплення / надзвичайні ситуації;
- погіршення умов виробництва сільськогосподарської продукції, дефіцит ґрунтової вологоти, вкрай нерівномірний розподіл опадів у часі та по території країни, зниження врожайності сільгоспкультур, знищення інфраструктури, зниження продуктивності тваринництва і птахівництва, що спричиняють збитковість фермерських господарств;
- зменшення водності річок, обмеження водопостачання, погіршення якості поверхневих і підземних вод; регулярні повені і підтоплення; погіршення якості питної води;
- зміна типів лісу, його видового складу і продуктивності; зростання кількості лісових пожеж;
- нерівномірність енергоспоживання, підвищення аварійності в електромережах, зниження маневрових потужностей ГЕС;
- незначний рівень упровадження новітніх кліматичних технологій;
- не виконання кліматичних проєктів унаслідок відсутності / несвоєчасного затвердження фінансування;
- зростання «ціни» подолання наслідків кліматичних змін; втрат КБ, СК й інших інституцій кліматичного фінансування.

Серед негативних соціальних наслідків недофінансування заходів протидії кліматичним змінам погіршення здоров'я населення, поширення хвороб, зміна характеру захворюваності при сезонних інфекціях.

Обговорення (Discussion). Слід наголосити, що нині в Україні кліматична й інвестиційна політика реалізуються відокремлено, їхні цілі часом взаємосуперечливі, що перешкоджає (уповільнює) інвестуванню «зеленої» інфраструктури, зниженню рівнів викидів CO₂, захисту довкілля.

Складнощі надходження кліматичного фінансування в Україну пов'язані з тим, що, за додатком 1 до РКЗК[40], сформованим ще до 1990-х рр., Україна перебуває в переліку розвинених країн, а відтак не може претендувати на обіцяне такими країнами фінансування країнам, що розвиваються, і найменш розвиненим. Утім, вийти із зазначеного списку технічно складно. Відтак, найбільш обґрунтованим рішенням для проведення перемовин з фінансування кліматичних проєктів в нашій країні є унормування Механізму сталого розвитку та міжнародних вуглецевих ринків відповідно до ст. 6 Паризької угоди, що уможливорює для нашої країни співпрацю з будь-якою країною на добровільних засадах і забезпечення фінансування «зелених» проєктів за одночасної передачі обсягів скорочення викидів ПГ країнам-інвесторам[21].

Хоча Законом України «Про Державний бюджет України на 2025 рік» (як і попередніми законами) і передбачено, що кошти спеціального фонду держбюджету йдуть у т.ч. і на державну підтримку заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів (збільшення абсорбції) ПГ, включно з утепленням приміщень закладів соціального забезпечення, розвитком міжнародного співробітництва з питань зміни клімату, на жаль, бюджетне фінансування природоохоронної сфери, заходів з боротьби зі змінами клімату в Україні здійснюється за залишковим принципом. На зазначені цілі у держбюджетах-2024/2025 виділено лише по 1 млн грн[2].

Концепція «зеленого» відновлення або «відбудувати краще ніж було» все частіше використовуються різними зовнішніми та внутрішніми стейкхолдерами для характеристики процесу відновлення економіки держави, водночас ні в Україні, ні у світі немає загальноприйнятого визначення даної концепції, а також єдиного розуміння, якими мають бути його компоненти та принципи. Проте, якщо урядом України декларується відновлення саме на основі «зелених» принципів, то узгодження розуміння концепції відновлення в країні є необхідним для подальшого структурованого планування процесу відновлення,

встановлення секторальних цілей, завдань, розробки програм з відновлення та зрозумілої усім методики оцінки та відбору проєктів, що узгоджуються з цією концепцією. Така необхідність зумовлюється, по-перше, тим, що відновлення / відбудова у сталий спосіб полегшать отримання «зеленого» фінансування від міжнародних фінансових партнерів. По-друге, це унеможливить практику грінвошингу (greenwashing), коли характеристика «зеленості» застосовується до проєктів, які такими не є [19].

Висновки (Conclusions). Таким чином, у формуванні інституційного забезпечення кліматичного фінансування в Україні є як певні здобутки, так і прогалини, недоліки, невирішені питання, що ускладнює формування в країні цілісної системи запобігання, протидії, мітигації, адаптації до кліматичних змін, викликів, загроз і ризиків у цій сфері. Причому на виконанні вищезазначеного завдання позначаються не лише недоліки чинної нормативно-правової бази, що регламентує формування й реалізацію державної кліматичної політики, а й недоліки організаційно-методичного й інформаційно-аналітичного, обліково-звітнього, кадрового, технологічного й програмного забезпечення цих процесів. А без цілеспрямованого усунення наведених негараздів неможливо втілювати обґрунтовану державну кліматичну політику, досягати директивно визначених кліматичних цілей, розширювати застосування відновлюваної енергетики, підвищувати енергоефективність вітчизняного виробництва і споживання та екологічність продукції, сприяти післявоєнному «зеленому» відновленню національної економіки, розширювати перелік і покращувати якість застосовуваних інструментів кліматичного фінансування, покращувати його практику.

Кліматичне фінансування в Україні недостатнє, нестабільне, нескоординоване, неадаптоване повною мірою до сучасних викликів, зумовлених кліматичними змінами; характеризується недосконалим екологічним / кліматичним оподаткуванням і вкрай низькими бюджетними асигнуваннями заходів з протидії і боротьби зі змінами клімату, недосконалістю банківського / страхового / фондового фінансування «зелених» / кліматичних проєктів, незначними обсягами грантового фінансування, нерозвиненістю вітчизняних спеціалізованих інституцій і низькою доступністю до міжнародних кліматичних фондів, відсутністю вуглецевого ринку й системи торгівлі квотами на викиди ПГ, браком спільних із зарубіжними країнами заходів з мітигації й адаптації до кліматичних змін.

Список літератури

1. Закон України «Про Державний бюджет України на 2024 рік». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text>
2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2025 рік». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text>
3. Amelang, S., Wehrmann, B., Wettengel, J. (2019). Germany's climate action plan 2050. URL: <https://www.cleanenergywire.org/factsheets/germanys-climate-action-plan-2050>
4. В Україні стартував проєкт щодо фінансування кліматично-орієнтованого сільського господарства. URL: <https://kurkul.com/news/25192-v-ukrayini-startuvav-proyekt-schodo-finansuvannya-klimatichno-oriyentovanogo-sil'skogo-gospodarstva>
5. Barrett, S. (2013). Local level climate justice? Adaptation finance and vulnerability reduction. *Global Environmental Change*, 23, 1819–1829. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2013.07.015>
6. Barrett S. 20 years of adaptation finance: taking stock of origins, destinations and determinants of allocation. In: *Handbook of international climate finance*. Cheltenham: Edward Elgar; 2022. P.187–212.
7. Бортніков Г. П., Любич О. О., Столяров В. Ф., Щербак О. А. Кліматичне фінансування державними банками розвитку. *Фінанси України*. 2023. № 12. С.61-80. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2023.12.060>
8. Carney, M. (2015). Breaking the tragedy of the horizon – climate change and financial stability. Speech given at Lloyd's of London. URL: <https://www.bankofengland.co.uk/speech/2015/breaking-the-tragedy-of-the-horizon-climatechange-and-financial-stability>
9. Chelminski, K. (2022). Climate finance effectiveness: a comparative analysis of geothermal development in Indonesia and the Philippines. *The Journal of Environment & Development*, 31:139. DOI: <https://doi.org/10.1177/10704965211070034>
10. Cholibois, T. (2020). Electrifying the 'eighth continent': exploring the role of climate finance and its impact on energy justice and equality in Madagascar's planned energy transition. *Climate Change*, 161, 345–364. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10584-019-02644-x>
11. Зміна клімату та пов'язані з цим виклики. Кліматична політика України. URL: <https://uabio.org/wp-content/uploads/2024/09/1.-Geletuha-G.-G.-Klimatychna-polityka-Ukrayiny.-V3.pdf>
12. Кліматична дипломатія в ЄС: висновки та рекомендації для України. URL: <https://www.legalanalytics.org.ua/>

13. Doshi D, Garschagen M. Understanding adaptation finance allocation: which factors enable or constrain vulnerable countries to access funding? *Sustainability*. 2020;12:4308. DOI: <https://doi.org/10.3390/su12104308>
14. Дубко А. С. Впровадження та розвиток зелених фінансів в Україні: євроінтеграційний контекст та правове підґрунтя. *Нове українське право*. 2022. Випуск 6, Том 1. С.113-119.
15. Financing climate action in Eastern Europe, the Caucasus and Central Asia: OECD. Publishing, Paris. 2017. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264286047>
16. Framework Convention on Climate Change. United Nations. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044#Text
17. Від ідеї на серветці до великого бізнесу: як в Україні підтримують екостартапи? URL: <https://www.rfi.fr/uk/>
18. Green, E. (2024). First Abu Dhabi bank pledges AED500 billion in green finance by 2030. URL: <https://sigmaearth.com/first-abu-dhabi-bank-pledges-aed500-billion-in-green-finance-by-2030/>
19. Зелене відновлення України: керівні принципи та інструменти для тих, хто ухвалює рішення. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/zelene-vidnovlennya-ukrayiny-kerivni-pryntsy-py-ta-instrumenty-dlya-tykh-khto-ukhvalyuye-rishennya>
20. Як управління водними ресурсами може підірвати стійкий до зміни клімату розвиток в Україні. URL: https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/7_YAk-upravlinnya-vodnymy-resursamy-mozhe-pidtrymaty-stijkyj-dozminy-klimatu-rozvytok-v-Ukrayini.pdf
21. Імідж, гроші, вугілля: Україна на глобальній кліматичній арені. URL: <https://ecoaction.org.ua/ua-na-klimatychnij-areni.html>
22. Іванченко В. А., Мединська Н. В., Бардась В. М. Екологічне оподаткування в Україні: сутність, тенденції, проблеми. *Агросвіт*. 2024. № 12. С.23-28.
23. Ji Qi, Haoqi Qian (2023). Climate finance at a crossroads: it is high time to use the global solution for global problems. *Carbon Neutrality*, 1. P.2-31.
24. Максимова І. Адаптація світової економіки до зміни клімату: фінансовий та цифровий аспекти. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*. 2024. Випуск 19. URL: <https://orcid.org/0000-0001-9754-0414>
25. Марченко Л. І. Екологічні тенденції фіскальної політики України та країн Європейського Союзу. *Економіка і суспільство*. 2022. Випуск 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/40>
26. Найдено О. Є. Проблеми екологічного оподаткування та шляхи їх вирішення. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 8. С.627-633.
27. Національний план з енергетики та клімату України 2025-2030. URL: <https://me.gov.ua/download/e79ecda3-f092-4d36-b600-21083ee61fa8/file.pdf>
28. Omukuti J. (2020). Country ownership of adaptation: Stakeholder influence or government control? *Geoforum*, 113, 26–38. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2020.04.019>
29. Закон України «Про основні засади державної кліматичної політики» від 8.10.2024 №3991-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3991-20#Text>
30. Осадчий В. І. Кліматична програма України як основа цілісної екологічної політики держави в умовах зміни клімату. URL: DOI: <https://doi.org/10.15407/visn2021.06.081>
31. Osborn D., Cutter A., Ullah F. Universal Sustainable Development Goals. Understanding for Developed Countries. Report of a Study by Stakeholders Forum. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1684SF_SDG_Universality_Report_May_2015.pdf
32. Price R. (2021). Access to Climate Finance by Women and Marginalised Groups in the Global South. K4D Helpdesk Report 1004. Institute of development studies. DOI: <https://doi.org/10.19088/K4D.2021.083>
33. Звіт РІП про результати аудиту ефективності виконання заходів із зменшення обсягів викидів парникових газів. URL: https://tr.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2022/18-2_2022/Zvit_18-2_2022.pdf
34. Stadelmann M., Persson Å., Ratajczak-Juszkó I., Michaelowa A. Equity and cost-effectiveness of multilateral adaptation finance: are they friends or foes? *International Environmental Agreements*. 2014.14:101–20.
35. Найбільшим викликом на шляху України до членства в ЄС є кліматична політика – Стефанішина. URL: <https://forbes.ua/news/naybilshim-viklikom-na-shlyakhu-ukrayini-do-chlenstva-v-es-e-ekologichna-politika-stefanishina-16032023-12419>
36. Фонд енергетичної підтримки України отримав додаткове фінансування. URL: <https://greentransform.org.ua/fond-energetychnoyi-pidtrymky-ukrayiny-otrymav-dodatkovye-finansuvannya/>
37. Уряд Німеччини збільшує підтримку України для зеленого відновлення. URL: <https://mepr.gov.ua/uryad-nimechchyny-zbilshuye-pidtrymku-ukrayiny-dlya-rozvytku-klimatychnoyi-polityky-zahystu-bioriznomanityta-ta-zelenogo-vidnovlennya/>
38. Tomlinson, B. (2022). International climate finance and development effectiveness. In the political economy of climate finance – lessons from international development. Palgrave Macmillan, Singapore, P.45-74.
39. Трушкіна Н., Боярко І. Зелені фінанси у контексті концепції сталого розвитку: бібліометричний і трендовий аналіз. *Суспільство. Економіка. Цифровізація*. 2024. № 1. С.13-28.
40. Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044#Text
41. Варченко А., Варченко О., Драган О., Ткаченко К., Рибак Н., Зубченко В. «Зелені фінанси» в повосному відновленні України: організаційно-фінансові аспекти. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2024. Том 3. С.75-85.
42. Жаліло Я., Русан В., Жураковська Л. Стратегії і програми запобігання зміні клімату та їх упровадження в українському агросекторі. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/stratehiyi-i-prohramy-zapobihannya-zminam-klimatu-ta-yikhnye-vprovadzhennya>
Стаття надійшла до редакції 02.05.2025
Статтю рекомендовано до друку 14.06.2025

Shcherbakova Olena

Ph. D. (Economics), SESE «The Academy of Financial Management»,

38 M. Mikhnovsky Blvd., Kyiv, Ukraine, 01014

e-mail: olena.shcherbakova@bank.gov.ua

ORCID ID: [0009-0001-4044-4672](https://orcid.org/0009-0001-4044-4672)

Climate Financing in Ukraine

Abstract. To build an effective system for countering modern climate cataclysms, clear regulation and organization of climate financing are required for prevention, response, mitigation, and adaptation to climate change — one of the greatest challenges facing both humanity at large and the livelihoods and socio-economic development of individual countries. The effectiveness of these measures will depend on identifying problems, shortcomings, and unresolved issues in these areas in Ukraine, improving the legal and regulatory framework and existing climate financing mechanisms, as well as intensifying the search for additional funding sources and ensuring their efficient use.

The aim of the study is to analyze the institutional framework and the current state of climate financing in Ukraine, and to identify problems, shortcomings, and unresolved issues in these areas. The object of the research is the domestic climate finance market. A systematic approach, monographic and historical methods, as well as comparative and expert analysis methods have been used.

The article outlines the formation of institutional support and the development of climate financing in Ukraine, identifying existing problems in this field. The research results can be used to help shape the institutional framework and further develop climate financing in the country.

Keywords: climate financing, sources of climate financing, direction of climate financing, climate finance instruments, climate projects, institutional framework.

Formulas: 0; fig.: 0, tabl.: 1, bibl.: 42;

JEL classification:: E22, G21, Q54, Q56

For citation: Shcherbakova O. Climate Financing in Ukraine. Financial and Credit Systems: Prospects for Development. №2(17)2025. P. 215-228. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2025-2-18> [in Ukrainian]

References

1. About the State Budget of Ukraine for 2024. Law of Ukraine. 3460-IX. 09.21.2024. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text> [in Ukrainian]
2. About the State Budget of Ukraine for 2025. Law of Ukraine. 4059-IX. 19.11.2024. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text> [in Ukrainian]
3. Amelang, S., Wehrmann, B., Wettengel, J. (2019). Germany's climate action plan 2050. Retrieved from <https://www.cleanenergywire.org/factsheets/germanys-climate-action-plan-2050>
4. A project to finance climate-smart agriculture has been launched in Ukraine (2021). Retrieved from <https://kurkul.com/news/25192-v-ukrayini-startuvav-proyekt-schodo-finansuvannya-klimatichno-oriyentovanogo-sil'skogo-gospodarstva> [in Ukrainian]
5. Barrett, S. (2013). Local level climate justice? Adaptation finance and vulnerability reduction. *Global Environmental Change*, 23, 1819–1829. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2013.07.015>
6. Barrett S. 20 years of adaptation finance: taking stock of origins, destinations and determinants of allocation. In: Handbook of international climate finance. Cheltenham: Edward Elgar; 2022. P.187–212.
7. Bortnikov G., Lyubich O., Stoliarov V., Shcherbakova O. (2023). Climate financing by state development banks. *Finance of Ukraine*, 1. P. 61-80. <https://doi.org/10.33763/finukr2023.12.060> [in Ukrainian]
8. Carney, M. (2015). Breaking the tragedy of the horizon – climate change and financial stability. Speech given at Lloyd's of London. Retrieved from <https://www.bankofengland.co.uk/speech/2015/breaking-the-tragedy-of-the-horizon-climatechange-and-financial-stability>
9. Chelminski, K. (2022). Climate finance effectiveness: a comparative analysis of geothermal development in Indonesia and the Philippines. *The Journal of Environment & Development*, 31:139. <https://doi.org/10.1177/10704965211070034>
10. Cholibois, T. (2020). Electrifying the 'eighth continent': exploring the role of climate finance and its impact on energy justice and equality in Madagascar's planned energy transition. *Climate Change*, 161, 345–364. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10584-019-02644-x>
11. Climate change and related challenges. Climate policy of Ukraine. Retrieved from <https://uabio.org/wp-content/uploads/2024/09/1.-Geletuha-G.-G.-Klimatychna-polityka-Ukrainy.-V3.pdf> [in Ukrainian]
12. Climate diplomacy in the EU: conclusions and recommendations for Ukraine. Retrieved from <https://www.legalanalytics.org.ua/> [in Ukrainian]
13. Doshi D, Garschagen M. Understanding adaptation finance allocation: which factors enable or constrain vulnerable countries to access funding? *Sustainability*. 2020;12:4308. <https://doi.org/10.3390/su12104308>
14. Dubko, A. (2022). Implementation and development of green finance in Ukraine: European integration context and legal basis. New Ukrainian law. Vol. 1. Special Issue. P.113-119. [in Ukrainian]
15. Financing climate action in Eastern Europe, the Caucasus and Central Asia: OECD. Publishing, Paris. 2017. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264286047>
16. Framework Convention on Climate Change. United Nations. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044#Text

17. From an idea on a napkin to big business: how are eco-startups supported in Ukraine? Retrieved from <https://www.rfi.fr/uk/> [in Ukrainian]
18. Green, E. (2024). First Abu Dhabi bank pledges AED500 billion in green finance by 2030. Retrieved from <https://sigmaearth.com/first-abu-dhabi-bank-pledges-aed500-billion-in-green-finance-by-2030/>
19. Green Recovery of Ukraine: Guiding Principles and Tools for Decision Makers. Retrieved from <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/zelene-vidnovlennya-ukrayiny-kerivni-pryntsyty-ta-instrumenty-dlya-tykh-khto-ukhvalyuye-rishennya> [in Ukrainian]
20. How water management can undermine climate-resilient development in Ukraine. Retrieved from https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/7_YAk-upravlinnya-vodnymy-resursamy-mozhe-pidtrymaty-stijkyi-do-zminy-klimatu-rozvytok-v-Ukrayini.pdf [in Ukrainian]
21. Image, money, coal: Ukraine on the global climate arena. Retrieved from <https://ecoaction.org.ua/ua-na-klimatichnij-areni.html> [in Ukrainian]
22. Ivanchenko, V., Medynska, N., Bardas, V. (2024). Environmental taxation in Ukraine: essence, trends, problems. *Agroworld*. №12. P.23-28. [in Ukrainian]
23. Ji Qi, Haoqi Qian (2023). Climate finance at a crossroads: it is high time to use the global solution for global problems. *Carbon Neutrality*, 1. P.2-31.
24. Maksymova, I. (2024). Adaptation of the Global Economy to Climate Change: Financial and Digital Aspects. Adaptive Management: Theory and Practice. *Series «Economics»*. 19. Retrieved from <https://orcid.org/0000-0001-9754-0414> [in Ukrainian]
25. Marchenko, L. (2022). Ecological trends of the fiscal policy of Ukraine and the countries of the European Union. *Economy and society*, 40. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/40> [in Ukrainian]
26. Naidenko, O. (2017) Problems of environmental assessment and solutions. *Economy and society*, 8. P.627-633.
27. National Energy and Climate Plan of Ukraine 2025-2030. Retrieved from <https://me.gov.ua/download/e79ecda3-f092-4d36-b600-21083ee61fa8/file.pdf> [in Ukrainian]
28. Omukuti, J. (2020). Country ownership of adaptation: Stakeholder influence or government control? *Geoforum*, 113, 26–38. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2020.04.019>
29. On the basic principles of state climate policy. Law of Ukraine. 3991-IX. 08.10.2024. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3991-20#Text> [in Ukrainian]
30. Osadchy, V. (2021). Climate program of Ukraine as the basis of a holistic environmental policy of the state in the context of climate change. *Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine*, 6. <https://doi.org/10.15407/vsn2021.06.081> [in Ukrainian]
31. Osborn D., Cutter A., Ullah F. Universal Sustainable Development Goals. Understanding for Developed Countries. *Report of a Study by Stakeholders Forum*. Retrieved from https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1684SF_SDG_Universality_Report_May_2015.pdf
32. Price, R. (2021). Access to Climate Finance by Women and Marginalised Groups in the Global South. K4D Helpdesk Report 1004. *Institute of development studies*. <https://doi.org/10.19088/K4D.2021.083>
33. Report of the AC on the results of the audit of the effectiveness of measures to reduce greenhouse gas emissions. Retrieved from https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2022/18-2_2022/Zvit_18-2_2022.pdf [in Ukrainian]
34. Stadelmann M., Persson Å., Ratajczak-Juszkó I., Michaelowa A. Equity and cost-effectiveness of multilateral adaptation finance: are they friends or foes? *International Environmental Agreements*. 2014.14:101–20.
35. The biggest challenge on Ukraine's path to EU membership is climate policy – Stefanishyna. Retrieved from <https://forbes.ua/news/naybilshim-viklikom-na-shlyakhu-ukraini-do-chlenstva-v-es-e-ekologichna-politika-stefanishyna-16032023-12419> [in Ukrainian]
36. The Energy Support Fund of Ukraine received additional funding. Retrieved from <https://greentransform.org.ua/fond-energetychnoyi-pidtrymky-ukrayiny-otrymav-dodatkovye-finansuvannya/> [in Ukrainian]
37. The German government increases support for Ukraine for the green recovery. Retrieved from <https://mepr.gov.ua/uryad-nimechchyny-zbilshuye-pidtrymku-ukrayiny-dlya-rozvytku-klimatichnoyi-polityky-zahystu-bioriznomanittya-ta-zelenogo-vidnovlennya/> [in Ukrainian]
38. Tomlinson, B. (2022). International climate finance and development effectiveness. In the political economy of climate finance – lessons from international development. Palgrave Macmillan, Singapore, P.45-74.
39. Trushkina, N., Boyarko, I. (2024). Green finance in the context of the concept of sustainable development: Bibliometric and Trend Analysis. *Society. Economy. Digitalization*, 1, 13-28. Retrieved from <https://msu.edu.ua/wpcontent/uploads/2024/06/> [in Ukrainian]
40. United Nations Framework Convention on Climate Change. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044#Text [in Ukrainian]
41. Varchenko, O., Varchenko, O., Drahan, O., Tkachenko, K., Rybak, N., Zubchenko V. (2024). «Green finance» in the post-war reconstruction of Ukraine: organizational and financial aspects. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3(56), 75–85. <https://doi.org/10.55643/fcapter.3.56.2024.4403> [in Ukrainian]
42. Zhalilo Ya., Rusan V., Zhurakovska L. Strategies and programs for preventing climate change and their implementation in the Ukrainian agricultural sector. Retrieved from <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/stratehiyi-i-prohramy-zapobihannya-zminam-klimatu-ta-yikhnye-vprovadzhennya> [in Ukrainian]

The article was received by the editors 02.05.2025

The article is recommended for printing 14.06.2025